

Intertekstualność współczesnej komunikacji internetowej. Intertekstualne odwołania wewnątrzgatunkowe w memach

Intertextuality in contemporary Internet communication. Intertextual
references in memes (within the genre)

Dorota Zdunkiewicz-Jedynak

Wydział Polonistyki, Uniwersytet Warszawski,
ul. Krakowskie Przedmieście 26/28, 01-999 Warszawa, Polska;
e-mail: d.jedynak@uw.edu.pl

Abstrakt

Relacje intertekstualne, rozumiane jako rodzaj gry – zaproponowanej przez autora i podejmowanej przez odbiorcę, leżą u podstaw procesu tworzenia i odbioru memów internetowych. W wypadku memu internetowego gra intertekstualna jest bardziej skomplikowana niż w wypadku tradycyjnych tekstów literackich, ponieważ odnosi się do różnych systemów znakowych – ikonicznych i werbalnych, często oprócz nawiązań do memów sieciowych proces odkrywania związków intertekstualnych wymaga dodatkowo odkrycia pozasieciowych odniesień tekstowych. Przedmiotem zainteresowania autorki artykułu są mechanizmy wewnątrzgatunkowej gry intertekstualnej, wykorzystywane przez twórców memów internetowych. Pokazane są one na przykładzie jednej serii memetycznej. Wskazówki dla odbiorcy memu, by jego odbiór miał charakter intertekstualny, znaleźć można zarówno na poziomie ikonicznym – przez powielanie elementu ikonicznego lub jego części, jak i na poziomie tekstu werbalnego – przez powielenie struktur składniowych (np. pytajnych, paralelnych), stosowanie innowacyjnych zabiegów językowych: słotwórczych (używanie neologizmów), fleksyjnych (powoływanie do życia form gramatycznych niewystępujących w uzusie), zniekształcenia fonetyczne i ortograficzne, prowadzące do ujawnienia łatwo zauważalnego podobieństwa formalnego nowego tekstu do fragmentów lub całego tekstu, który ma być uwzględniony w odbiorze intertekstualnym.

Słowa kluczowe: mem; intertekstualność; gatunek.

Abstract

Intertextual references as a game suggested by the author and played by the Internet user, contribute to the process of creating and receiving online memes. In their case this intertextual game is more complicated than in traditional literary texts as it refers to different sign systems: iconic and verbal. Frequently on top of referring to online memes the process of discovering intertextual relations necessitates uncovering textual references from outside the Internet. The author focuses on the mechanisms of this intertextual game within specific types of memes. The mechanisms are presented on the basis of a study of one meme series. For intertextual reception of a meme, the clues for the receiver are both on the iconic level (by repeating the iconic element or a part of it) as well as on the level of the verbal text (by repeating the syntactic structures), e.g. questions, parallel structures, an innovative use of the language which involves new morphological and inflectional formations (the

use of neologisms and inflectional forms which are not used by native speakers), distortions of the phonetics and spelling which lead to a noticeable formal similarity between the newly created text and the text (or its fragments) to which the intertextual reference is made.

Keywords: meme; intertextuality; genre.

Termin *mem* – utworzony na wzór *genu* – przez humanistów został zapożyczony z nauk przyrodniczych do opisu fenomenu kulturowego. Twórcą terminu jest Richard Dawkins (1996). Ten – zajmując się ewolucją – nazwał *memem* jednostkę przekazu kulturowego – zapisaną w mózgu lub na zewnętrznym nośniku pamięci (jak zdjęcie czy płyta CD); może nią być np. obiegowe powiedzenie, znany obraz, zdjęcie, melodia itp. Podobnie jak gen biologiczny – mem ulega powielaniu, dostosowując się przy tym do rzeczywistości, czasem ulega recesji. Termin Dawkinśa przeniesiony został na grunt humanistyki przez Susan Blackmore, której książka jest dostępna polskiemu czytelnikowi w przekładzie Norberta Radomskiego (Blackmore 2004). Dziś zainteresowanie memetyką w polskim kulturoznawstwie zaowocowało bogatą literaturą (np. Borkowski, Nowak 2005; Kamińska 2011; Kołowiecki 2012; Kozłowski 2006; Lewandowski 2013; Łoziński 2014; Mrowiec 2011; Walkiewicz 2013; Wężowicz-Ziółkowska 2005; Wolek-Kocur 2013; Zaremba 2012).

Internauta, zapytany o mem, rozumie jednak ten termin wężiej: mem to dla niego publikowane na forach internetowych, a dalej rozpowszechniane za pośrednictwem sieci, np. portali społecznościowych, jak Facebook, zdjęcie lub inna grafika, opatrzone zwięzłym tekstem. Jest on autorskim, indywidualnym komentarzem do obrazu lub zdaniem, które mógłby wypowiedzieć sportretowany bohater memu. Czasem stosowana jest w memie forma minidialogu, wtedy jedna z wypowiedzi jest kwestią przypisywaną innej – nie zawsze widocznej na grafice – postaci. Zdygitalizowana jednostka jest powielana w sieci w formie przetworzonej. Fakt przetworzenia odróżnia *memy* od *wirali*, czyli od tekstów, obrazów itp., które krążą w internecie w formie niezmienionej.

Istotnymi cechami poetyki memu jako gatunku są humor (czasem delikatny, oparty na grach językowych, częściej – groteskowy, absurdalny), a także przedstawianie rzeczywistości hiperboliczne, ironiczne bądź karykaturalne.

Memy internetowe rodzą się przede wszystkim na forach internetowych, na których można anonimowo publikować zdjęcia. Dziś istnieją ponadto specjalne portale¹ umożliwiające internautom łatwe generowanie *memów* przez wykorzystanie szablonu, który uzupełnia się własnymi treściami. Szablon ma formę stałego obrazka – internauta może go opatrzyć (według mniej lub bardziej określonego wzorca) indywidualnym podpisem. Czasem szablon tworzony jest przez sam tekst, uzupełniany zaś przez internautę obrazkami.

---

¹ Por. np. *FabrykaMemów.pl*; *MemGenerator.pl* (por. *Wykaz źródeł*). Materiał przykładowy w artykule pochodzi z tych stron.

Niezaznajomionym z tym gatunkiem trudno jest zrozumieć sens memu ze względu na jego intertekstualność – wewnętrzną dialogiczność, związaną z jego powinowactwem z innymi tekstami kultury; inspirację może dla twórcy stanowić czyjaś publiczna wypowiedź, opublikowane w sieci zdjęcie itp. – eksploatowane dalej w całości lub we fragmentach, nierzadko twórca memu sięga i po inne memy internetowe.

Twórcą terminu *intertekstualność* była pod koniec lat 60. francuska krytyk literatury i filozof – Julia Kristeva. Pomysł Kristevej był dotąd wykorzystywany przede wszystkim w badaniach tekstów artystycznych, a więc w obszarze literaturoznawstwa (por. np. Genette 1992; Głowiński 1986; Markiewicz 1984) – badacze zajmowali się związkami międzytekstowymi znaczącymi dla danego dzieła, a więc zamierzonymi przez autora i widocznymi dla czytelnika, który winien podczas lektury zdawać sobie z nich sprawę. Element zapożyczony podlega rekontekstualizacji – w nowym otoczeniu może pełnić funkcje czasem zupełnie inne niż te, które były mu przypisane w pierwotnym kontekście. Relacje intertekstualne są zatem pewnym rodzajem zaplanowanej gry – zaproponowanej przez autora i podejmowanej przez odbiorcę, który odkrywa zamierzone odwołania i odczytuje nawiązania w takiej mierze, w jakiej pozwala mu na to jego kompetencja lekturowa.

Podobnie przedstawia się dziś proces tworzenia i odbioru memów internetowych. Ich odbiór intertekstualny jest uzależniony od przygotowania do podjęcia zaproponowanej przez autora gry semantycznej i od umiejętności kojarzenia czasem odległych faktów tekstowych. W wypadku memu internetowego gra intertekstualna jest bardziej skomplikowana niż w wypadku tradycyjnych tekstów literackich, ponieważ odnosi się do różnych systemów znakowych współistniejących w samym memie – ikonicznych i werbalnych, często oprócz nawiązań do memów sieciowych, proces odkrywania związków intertekstualnych wymaga dodatkowo odkrycia pozasieciowych odniesień tekstowych.

Ilustracją gry intertekstualnej, którą musi podjąć internauta, by być świadomym nawiązań, mogą być memy z serii **TYPOWY MIREK**. Zdjęcie mieszkańca Kielc, który na giełdzie samochodowej sprzedawał w październiku 2012 roku jaguara, umieszczone zostało na portalu internetowym poświęconym motoryzacji – regiomoto.pl przez twórców gazety internetowej „Echo Dnia” przy okazji komentarza do notowań giełdy².

² Więcej patrz: Mortas 2015.

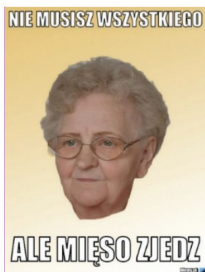
Zdjęcie zyskało popularność wśród internautów, a sfotografowany sprzedawca samochodu stał się z czasem ikoną rodzimego handlarza, którego towar jest raczej marnej jakości, ale za to wyróżnia go spryt. Dzięki możliwościom *photoshopa* w powstających w sieci memach zdjęcie fotoreporterskie podlegało systematycznej transformacji i stopniowo rodziła się w sieci wieloautorska opowieść – każdy kolejny mem stanowił w niej kolejne ogniwo. Samo zdjęcie zyskiwało nowe elementy graficzne: zmienilo się tło, a obok jaguara pojawił się volkswagen golf, oczy mężczyzny zostały przysłonięte paskami cenzury. Na zdjęciu pojawił się pierwszy tekst werbalny: *PANIE KOCHANY, NIEMIEC, JAK SPRZEDAWAŁ, TO PŁAKAŁ*.

Dał on początek serii kolejnych, żartobliwych, analogicznie pod względem składniowym skonstruowanych „haseł reklamowych”, tworzonych na wzór pierwszego i inspirowanych pierwszą rekontekstualizacją zdjęcia fotoreportera: *PANIE, NIEMIEC DO GRANICY ZA MNĄ GONIŁ, BO SIĘ ROZMYŚLIŁ; PANIE, SZWAGIER CHCIAŁ BRAĆ ODE MNI, ALE W GŁOWIE BY MU SIĘ POPRZEWRACAŁO, GDYBY TAKI MIAŁ; PANIE, JAKA TAM RDZA, TO BURSZTYN METALIK; PANIE, NIEMIEC TAK KOCHAŁ TEGO KADETTA, ŻE DO DZISIAJ PACZKI PRZYSYŁA; PANIE, JAK NIM Z WCZASÓW WRACAŁEM, TO POLICJANTY ŚWIATŁAMI MRUGAŁY, ŻE RADAR STOI; PANIE, JAK NIM MŁODY DO DISKOTEKI POJECHAŁ, TO SIĘ IMPREZA NA PARKING PRZENIOSŁA; PANIE, JEDYNY MINUS TEGO AUTA, TO TEN NA AKUMULATORZE.*

Proces rekontekstualizacji nie kończy się w wypadku serii *TYPOWEGO MIRKA* na transformacji obrazu pierwotnego wiralu i obudowywaniu go przez komponent tekstowy. Dziś w sieci internauci tworzą nowe stereotypowe portrety, które w jakimś stopniu nawiązują do *TYPOWEGO MIRKA*. Na Facebooku powstała strona Typowi.pl, gdzie internauci umieszczają zdjęcia osób, które według nich reprezentują stereotypowych ludzi w pełnionych przez nich funkcjach. Tak na przykład powstała seria memetyczna odnosząca się do typowego osiedlowego nastolatka – *SEBY*. Odwołaniem do *TYPOWEGO MIRKA* są memy z *TYPOWĄ MAMĄ*. Na pytanie: *MAMO, ZA ILE OBIAD?*, odpowiada ona: *JAK ZIEMNIAKI SIĘ UGOTUJĄ*. Memy o typowej mamie odwołują się do utrwalonych frazemów: *CHORY JESTEŚ, ALE PRZED KOMPUTEREM SIEDZISZ; DOPÓKI MIESZ-*

*KASZ W TYM DOMU, BĘDZIESZ MNIE SŁUCHAĆ; JAK ZARAZ NIE BĘDZIE POSPRZĄTANE, TO WYRZUCĘ WSZYSTKO PRZEZ OKNO. Z kolei **TYPOWA BABCIA** jest uosobieniem troskliwości o wnuczków, co znajduje wyraz w napisach: ZAPNIJ SIĘ POD SZYJĄ, BO CIĘ PRZEWIEJE; TO JESZCZE MAŁEGO KOTLECICA, WNUSIU; NIE MUSISZ WSZYSTKIEGO, ALE MIĘSO ZJEDZ; JAK TO NIE JESTEŚ GŁODNY?; MASZ JUTRO AŻ 7 LEKCJI? TO MOŻE DAM CI TROCHĘ TYCH GOŁĄBKÓW DO SŁOIKA, TO SOBIE ZJESZ NA PRZERWIE.*

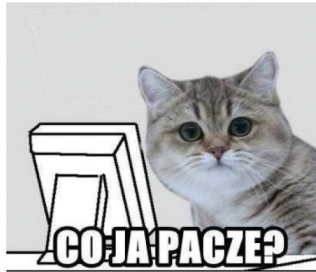

Przedmiotem mojego zainteresowania są mechanizmy wewnątrzgatunkowej gry intertekstualnej, wykorzystywane przez twórców memów internetowych. Pokażę je na przykładzie rozbudowanej w sieci serii memetycznej, której głównym bohaterem jest kot dachowiec. Serię należałoby odczytywać przez odniesienie do tzw. *lolcatów* (*śmiesznych kotów*). Termin odnosi się do anglojęzycznego bytu sieciowego, będącego kombinacją zdjęcia przedstawiającego kota domowego i tekstu, nierzadko zapisanego zniekształconą gramatycznie i ortograficznie angielszczyzną, czasami stylizowaną na mowę matczyną, stosowaną przez właścicieli psów i kotów wobec ich pupilów. Obrazki zwykle przedstawiają zdjęcie kota, połączone z dużym napisem czcionką bezszeryfową, układającym się w dymek (jak w komiksach) lub tworzącym podpis do zdjęcia.

Polska „kocia seria” rozpoczęła swoją karierę od zdjęcia kota z podpisem *CO JA PACZE?* (zapisanego fonetycznie z uproszczeniem grupy spółgłoskowej „na co ja patrzę?”) umieszczonym pod ilustracją przedstawiającą kota przed ekranem komputera – żart miał uświadomić, że w internecie można zobaczyć coś wyjątkowo niedorzecznego. Dla wprawnego odbiorcy wyraźne jest tu odwołanie do tek-

stu piosenki śpiewanej przez Elektryczne Gitary o incipicie: *I co ja robię tu, co ty tutaj robisz?*

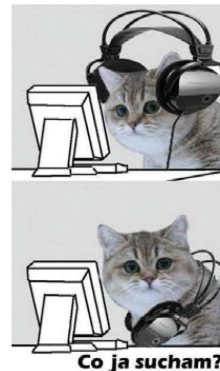
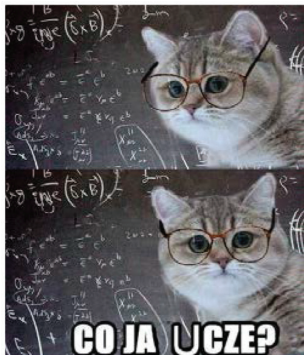

Najprostsza wewnątrzgatunkowa gra intertekstualna w wypadku omawianej serii memetycznej polega na eksploatacji pytania z pierwotnego napisu bądź tylko charakterystycznego zapisu formy czasownika *paczyć* przy wymianie warstwy ikonicznej.

Bardziej skomplikowana gra intertekstualna w powstających nowych memach polega na kopiowaniu komponentu ikonicznego (stałego wizerunku tego samego kota) i eksploatowaniu komponentu werbalnego, przede wszystkim przez powielanie struktury składniowej hasła: *co + ja + czasownik w 1. osobie czasu teraźniejszego*.

Przy zachowaniu komponentu ikonicznego w postaci wizerunku szarego kota dachowca (co najmniej jego pyszczka) i zmienianego tła, by nawiązanie w sferze tekstu werbalnego było dla odbiorców jeszcze wyraźniej rozpoznawalne, wykorzystywane są w analizowanych memach przede wszystkim formy czasownikowe często dwusylabowe o podobnej strukturze sylabiczno-fonicznej (z drugą sylabą *cze/sze*): *CO JA UCZE?*, *CO JA KISZE?*, *CO JA TOCZE?*, *CO JA SKACZE?*, *CO JA LICZE?*, *CO JA ĆWICZE?*, *CO JA DUPCZE?*, *CO JA PISZE?*, ale także: *CO JA SŁUCHAM?*, *CO JA STUDIUJE?*, *CO JA PALE?*

Powtarzana struktura składniowa (*co ja...*) służy do wyrażania samoświadomości twórcy, że czynność, o której mowa, jest bezsensowna, bezproduktywna itp. Do bardziej wyrafinowanych nawiązań do struktury pytania z pierwotnego memu należą odwołania oparte na dokonanej za pomocą obrazu pół kota, pół śledzia słowotwórczej gry reinterpretacyjnej w czasowniku śledzić: *CO JA ŚLEDZĘ?* czy za pomocą obrazu pierniczków – gry reinterpretacyjnej czasownika

pierniczyć: *CO JA PIERNICZE?* albo za pomocą obrazu pieprzu – demetaforyzacji czasownika *pieprzyć*: *CO JA PIEPSZE?*

CO JA ŚLEDZĘ ?!

Językowym wykładnikiem gry intertekstualnej może być wykorzystanie podobieństwa brzmieniowego, jak to ma miejsce w napisie: *CO JA PŁACE?*, przekształcenia graficzno-ortograficznego imitującego zapis angielski: *CO JA PATCHE?*, wreszcie w wykorzystaniu – przy zachowanej strukturze pytania – podobnej cechy fonicznej jak w oryginale, rozpoznawalnej jako ta sama lub inna wyrazista fonetyczna właściwość wymowy potoczno-gwarowej: *CO JA CZEPIE?* (por. *co ja trzepię?*), *CO JA SZCZELAM?* (por. *strzelam*), *CO JA CZEPE?* (por. *trzepię*), *CO JA PIERE?* (por. *piorę*).

Przykładem subtelniejszej gry intertekstualnej, w której związek międzytekstowy ma wyłącznie charakter językowy – składniowy właśnie – jest mem, gdzie zrezygnowano z ikonicznego motywu kota, zamieniając go na lamę (jednak z pyszczkiem kota), i umieszczono napis skonstruowany zgodnie z opisaną wcześniej strukturą: *co + ja + (czasownik) – CO JA PLUJE?*

Niektórzy z twórców „kocich memów” pierwotną strukturę pytającą napisu uzupełniają jakimś dopowiedzeniem, rozwinięciem (por. niżej 1), choćby nosiło ono znamiona semantycznego absurdu, a wykorzystywało jedynie zabawę dźwiękiem (por. 1a) lub rezygnują w inskrypcji z pierwotnego pytania, pozostawiając

tylko kluczową formę 1 os. l. poj. *pacze* (por. 2) lub jako sygnał nawiązania intertekstualnego wykorzystują zapis imitujący **wymowę potoczno-regionalną** grupy spółgłoskowej <trz> realizowanej jako [cz] w innych niż 1. osoba formach czasownika *patrzeć* albo także w wyrazach innych niż ten czasownik (por. 4), np.:

1) **CO JA PACZE? JA NIE PACZE, JA ŚLEPIE; CO JA PACZE? JEZUS MARIA!**;

1a) **CO JA PACZE, CZY APACZE; PIKACZU, CO JA PACZU;**

2) **PACZE CI WPIERDOLIĆ!; CIEMNO, TO PACZE; JAK PACZE, TO UMIEM... JAK NIE PACZE, TO NIE UMIEM; PACZE NA CIEBIE; PACZE SERCEM; PODAĆ COŚ? NIE, TYLKO PACZE;**

3) **PACZ, JAK JEDZIESZ!; CZERWONE JABŁUSZKO POKROJE NA KRZYŻ. CZEMU TY, DZIEWCZYNO, KRZYWO NA MNIE PACZYSZ?;**

4) **CO JA PACZE – CZYSTA ZŁOTY (por. trzysta); ILE STOPNI MROZU? CZYDZIEŚCI. DOBRZE PACZYSZ? WYBACZ. JEDNAK CZYDZIEŚCICZY.**

CO ZA NIEDOPACZENIE. (por. *trzydzieści, trzydzieści trzy, niedopatrzenie*); *MAMY RANNEGO! CZĘBA GO CZYM PRĘDZEJ OPACZEĆ* (por. *trzeba, opatrzyć*); *ROZPACZAM TWÓJ WNIOSEK* (por. cz. teraźn. **rozpatrzam*); *CO SIĘ PACZYSZ? DAWAJ JEDZENIE, BO CIĘ ZASZCZELE!!!* (por. *zastrzelić*); *CO? POPACZ! CZMIEL* (por. *trzymiel*); *WASZA OPACZNOŚĆ* (por. *opatrność*); *NA RAŻE MOGĘ POWIEDZECZ TYLKO TYLE, ŻE MAMY DO CZYNNIENIA Z WIELKIM NIEDOPACZENIEM.*

Wasza Opaczność

Gra intertekstualna z „memem matką” może opierać się na tworzonych przez internauów neologizmach słowotwórczych lub innowacyjnych formach gramatycznych – derywaty i formy w swojej warstwie brzmieniowej wykazują wówczas podobieństwo do kluczowej dla serii memetycznej formy *pacze*, np. *CO JA PĄCZE?* (← *pączek*); *JESTEŚ OBIEKTEM MOICH PACZAŃ* (por. l.mn. *patrzenia*); *COJAPACZ, COJAPACZA, COJAPACZOWI, COJAPACZEM.*

Dużą popularnością jako wskaźniki intertekstualnego nawiązania cieszą się wśród internautów – twórców „kocich memów” takie słowa, w których występuje zbitka głosek *pacz*, np. *CO JA ROZPACZAM?*; *SĘDZIA WYPACZYŁ WYNIK MECZU*; *DRAPACZE CHMUR*.

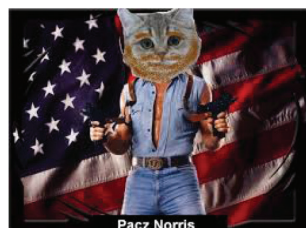
To ta zbitka (oprócz kociego motywu ikonicznego, który może być jednak pominięty), dzięki tożsamości brzmienia z połączeniem głosek w formie *paczę*

pozwala odbiorcy rozpoznać związek nowego memu z innymi z serii, nawet jeśli nie odnajduje w memie wskazań ikonicznych do uruchomienia takiej gry intertekstualnej, por. *PACZEWO!* Nieodczytanie owego związku nie pozwala jednak na zrozumienie żartu ukrywającego się w tym memie.

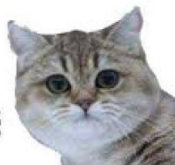
Wyrafinowanym sposobem sygnalizowania związku memu z serią memetyczną jest zabieg polegający na przekształcaniu postaci fonetycznej (i ortograficznej) użytego w napisie wyrazu – przez uproszczenie grupy spółgłoskowej, ubezdźwięcznienie głoski dźwięcznej, wymianę pojedynczego dźwięku samogłoskowego lub jednego z członów utrwalonego połączenia wyrazowego z zachowaniem jednak jego rytmu (opartego na liczbie sylab) – by w efekcie powstały wyraz czy wyrażenie zawierający kluczowe połączenie głosek *pacz*, np.: *PACZNOŚĆ KOTY!*; *ŚCIANA PACZU*; *WYPACZYNEK*; *PACZTÓWKA*; *CAPPACZINO* (por. *cappuccino*); *PACZ NORRIS* (por. *Chuck Norris*); *RUCH PACZYKOTA* (por. *Ruch Pali-kota*).

Jako wskazówka do lektury intertekstualnej memu posłużyć może zastosowanie spolszczonego (fonetycznego) zapisu wyrazu obcego, w którym odbiorca

Paczy kot
Paczy pies
Paczy cała wieś

memu z łatwością dostrzeże podobieństwo brzmienia jego części do kluczowej polskiej formy *pacze*: **AL PACZINO** (por. *Al Pacino*).

Omawiane do tej pory wykładniki intertekstualności mają charakter formalny. Można jednak znaleźć w sieci memy, w których związki z „memem matką” muszą odbiorcy zrekonstruować, analizując **treść** napisu i **treść innych memów internetowych** – brakuje bowiem wyraźnych sygnałów intertekstualności w warstwie powierzchniowej tekstu (nie ma w nich odwołań do kluczowych słów czy struktur składniowych), a czasem nawet w warstwie ikonicznej, np.: *POJEBAŁO JUŻ Z TYMI KOTAMI?!; CZY MOŻECIE WRESZCIE SKOŃCZYĆ Z TYMI KOTAMI?; ADOPCJE KOTÓW NIEWIDZĄCYCH; TO NIE JEST MEM. PO PROSTU PATRZ NA JEJ CYCKI.*

Zrozumienie sensu powyższych memów nie jest możliwe bez znajomości całej serii polskich lolcatów.

Każdy mem sieciowy – jak powiedziano na początku – funkcjonuje w określonej przestrzeni kulturowej stanowiącej dla niego układ odniesienia. Układ ten

współtworzą nie tylko inne memy internetowe, ale również pozasieciowe teksty kultury (literackie, filmowe, plastyczne) oraz wypowiedzi publiczne – odkrycie związku memu z nimi jest niezbędne dla zrozumienia memetycznego przekazu. Z taką sytuacją mamy do czynienia w wypadku nawiązań do skrzydlatych słów czy do tekstów literackich bądź tekstów kultury masowej. „Koci element” w sferze ikonicznej oraz pytanie w inskrypcji *CO JA SIEDZE?* wprowadza odbiór memu w kontekst memetyczny, jednak w całości grafika zapożyczona z reklamy Old Spice’a każe odbiorcy uruchomić podwójną grę intertekstualną.

Odkrycie odesłania do kultowej piosenki zespołu K.A.S.A – *Maczo* – jest konieczne w odbiorze dwóch memów, w których inskrypcja stanowi modyfikację refrenu tego utworu – „Ja jestem maczo i niech kobiety mi wybaczą, niech płaczą”: *JA JESTEM MACZO, NIECH KOBIETY NA MNIE PACZOM, NIECH PŁACZOM!, BO JA JESTEM PACZO. NIECH KOBIETY MI WYBACZO* (dodatkowym wskaźnikiem nawiązania w jednym z tych memów jest element grafiki w postaci kapelusza sombrero używanego w Hiszpanii w XV i w XVI w., skąd trafił do hiszpańskich kolonii w Ameryce Południowej i Środkowej – por. hiszp. *macho* ‘mężczyzna, samiec’).

**Ja jestem maczo niech
kobiety na
mnie
PACZOM
niech
PŁACZOM!**

WWW.STEREOGRAMA.GIFTEKLA.PL/PROJEKT/krwejk.pl

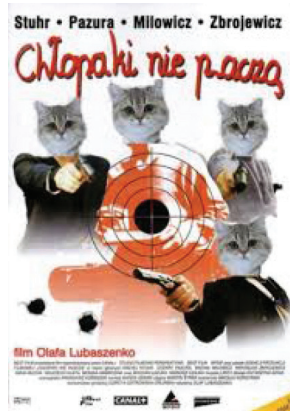
**BO JA JESTEM
PACZO**

**NIECH KOBIETY
MI WYBACZO**

WWW.STEREOGRAMA.GIFTEKLA.PL/PROJEKT/krwejk.pl

Mem *CHŁOPAKI NIE PACZĄ* winien w odbiorze uruchomić nie tylko skojarzenie z serią memetyczną (w czym pomaga też warstwa ikoniczna – miniaturowe główki kocie), ale i z tytułem kultowej komedii sensacyjnej z 1999 roku w reżyserii Olafa Lubaszenki *Chłopaki nie płaczą*.

Pełne odczytanie memu *MYŚLĘ, WIĘC JESTEM, PACZE, WIĘC WIDZE* nie jest możliwe bez odkrycia związku inskrypcji z Kartezjuszowską maksymą *Cogito ergo sum* (myślę, więc jestem), wedle której fakt myślenia może stanowić podstawę wiedzy. W rozpoznaniu związku pomaga odbiorcy w sferze ikonicznej podobizna Kartezjusza, a w sferze tekstowej – paralelizm składniowy w konstrukcji dolnej części napisu wobec napisu górnego.

**MYŚLĘ WIĘC
JESTEM**

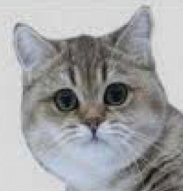
René Descartes **PACZALIZ**

**PACZE WIĘC
WIDZE**

Wskaźnikiem zastosowanym w memie do intertekstualnej lektury z odniesieniem do jakiegoś tekstu może być zamieszczenie w memie jego tytułu. Tak jest w memie: *ACTA WIE, ŻE PACZYSZ*. ACTA to skrótowiec oznaczający tekst międzynarodowej umowy mającej regulować standardy w walce z naruszeniami własności intelektualnej.

**ACTA wie,
że paczysz**

***

Wskazówki dla odbiorcy memu, by jego odbiór miał charakter intertekstualny, znaleźć można zarówno na poziomie ikonicznym przez powielanie elementu ikonicznego lub jego części, jak i na poziomie tekstu werbalnego – przez powielenie struktur składniowych (np. pytajnych, paralelnych), stosowanie innowacyjnych zabiegów językowych: słowotwórczych (neologizmy), fleksyjnych (powoływanie do życia form gramatycznych niewystępujących w uzusie), zniekształcenia fonetyczne i ortograficzne, prowadzące do ujawnienia łatwo zauważalnego podobieństwa formalnego nowego tekstu do fragmentów lub całego tekstu, który ma być uwzględniony w odbiorze intertekstualnym.

WYKAZ ŹRÓDEŁ

<http://fabrykamemow.pl/> [dostęp: 12.02.2015].
<http://pl.memgenerator.pl/> [dostęp: 12.02.2015].

BIBLIOGRAFIA

- Blackmore S., 2004, *Maszyna memowa*, przeł. N. Radomski, Poznań.
- Borkowski W., Nowak A., 2005, *Wpływ społeczny jako model rozprzestrzeniania się memów*, „Teksty z Ulicy. Zeszyt Memetyczny” nr 9, s. 44–68, http://www.memetyka.us.edu.pl/dokumenty/pliki/zm09_2005_BORKOWSKI&NOWAK.pdf [dostęp: 12.02.2015].
- Dawkins R., 1996, *Samolubny gen*, przeł. M. Skoneczny, Warszawa.
- Fiołek-Lubczyńska B., 2012, *Intertekstualność i gatunkowość jako klucz interpretacyjny filmu Trzy kolory. Biały Krzysztofa Kieślowskiego*, „Folia Litteraria Polonica” 3 (17), s. 205–219, <http://dspace.uni.lodz.pl/xmlui/bitstream/handle/11089/2485/Bogumi%C5%82a%20Fio%C5%82ek-Lubczy%C5%84ska.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [dostęp: 12.02.2015].
- Genette G., 1992, *Palimpsesty. Literatura drugiego stopnia*, przeł. A. Milecki, w: *Współczesna teoria badań literackich za granicą. Antologia*, red. H. Markiewicz, t. 4, cz. 2, Kraków, s. 107–155.
- Głowiński M., 1986, *O intertekstualności*, „Pamiętnik Literacki” z. 4, s. 77–100.
- Kamińska M., 2011, *Nieczne memy. Dwanaście wykładów o kulturze Internetu*, Poznań.
- Kołowicki W., 2012, *Memetyki internetowe jako nowy język Internetu*, „Kultura i Historia” nr 21, <http://www.kulturaihistoria.umcs.lublin.pl/archives/3637> [dostęp: 12.02.2015].
- Kozłowski T., 2006, *Brzytwą po memach. Czy memetycy mnożą byty nad potrzebę?*, „Teksty z Ulicy. Zeszyt Memetyczny” nr 10, s. 35–45, http://www.memetyka.us.edu.pl/dokumenty/pliki/zm10_2006_3Kozlowski.pdf [dostęp: 12.02.2015].
- Lewandowski P., 2013, *Jan Matejko i internetowe memy, czyli kto się śmieje z historii Polski?*, <http://histmag.org/Jan-Matejko-i-internetowe-memy-czyli-kto-sie-smieje-z-historii-Polski-8342> [dostęp: 12.02.2015].
- Łoziński Ł., 2014, *Memetyki – emblematy. Typowy Seba i Typowy Mirek*, „Polisemia” nr 1, <http://www.polisemia.com.pl/numery-czasopisma/NUMER-12014-12/ukasz-oziski-memy--emblematy-typowy-seba-i-typowy-mirek> [dostęp: 12.02.2015].
- Markiewicz H., 1984, *Odmianny intertekstualności*, w: *Wymiary dzieła literackiego*, red. H. Markiewicz, Kraków, s. 215–238.

- Mortas I., 2015, *Prawdziwa historia Typowego Mirka. Ujawniamy, kim jest bohater Internetu!*, <http://tinyurl.com/nowbbd2> [dostęp: 12.02.2015].
- Mrowiec M., 2011, *Od internetu do memu – ewolucja motywu „człowieka śmiechu” w przestrzeni kultury*, „Teksty z Ulicy. Zeszyt Memetyczny” nr 13, s. 53–66, http://www.memetyka.us.edu.pl/dokumenty/pliki/zm13_2011_MROWIEC.pdf [dostęp: 12.02.2015].
- Nycz R., 1995, *Intertekstualność i jej zakresy*, w: idem, *Tekstowy świat – poststrukturalizm a wiedza o literaturze*, Warszawa, s. 59–82.
- Walkiewicz A., 2013, *Czym są memy internetowe? Rozważania z perspektywy memetycznej*, „Teksty z Ulicy. Zeszyt Memetyczny” nr 14, s. 50–69, http://www.memetyka.us.edu.pl/dokumenty/pliki/zm14_2012_Walkiewicz.pdf [dostęp: 12.02.2015].
- Węzowicz-Ziółkowska D., 2005, *Skąd się biorą memy? Biologia wobec problemu genezy i ontologii ideosfery*, „Teksty z Ulicy. Zeszyt Memetyczny” nr 9, s. 8–24, http://www.memetyka.us.edu.pl/dokumenty/pliki/zm09_2005_ZIOLKOWSKA.pdf [dostęp: 12.02.2015].
- Wolek-Kocur B., 2013, *Memy internetowe wobec umowy ACTA*, „Teksty z Ulicy. Zeszyt Memetyczny” nr 14, s. 71–80, http://www.memetyka.us.edu.pl/dokumenty/pliki/zm14_2012_Wolek-Kocur.pdf [dostęp: 12.02.2015].
- Zaremba M., 2012, *Memy internetowe (2010–2011)*, „Media i Społeczeństwo” nr 2, s. 60–73, http://www.mediaispoleczenstwo.ath.bielsko.pl/art/060_zaremba.pdf [dostęp: 12.02.2015].

